Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייטאל וועכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט

פיר עסטערריידך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין
בעגיננט מיט דעם טאגע, וואנן דעם
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

Nr. 60 צוועלפטער יאהרגאנג | פעסט, מיטטוואך יז סיון ה.ת׳ר׳ם. | Pest, den 26. Mai 1880.

איינינקייט דער מעכטע?

יא, דאס איזט איין ווארט, דאס לייכט געזאגט אונד שווער פערווירקליכט ווירד. — גלאדסטאנע קאננטע לייכט זאגען, דאס דיא טירקיא נאכגעבען ווירד, זאבאלד דיא איבריגען אייראפעאישען מעכטע איהר געגעניבער איינג דאשטעהען ווערדען; קאנן דא אבער אין בעצוג אויף דיא טירקיא איינע איינינג דער מעכטע זא לייכט ערציעלט ווערדען? וויל דענן ריסלאנד דאסזעלבע אין דער טירקיא, וואס עסטערייך-אונגארן ווינשט? וועהרענד וויר אין דער טירקיא רוהע אונד ארדנונג ווינשען, ווינשט דא ריסלאנד דיא גראסטען פערווירונגען אונד צער-ריטטונגען, דאמיט דיא טירקיא פאן זעלבסט צו-זאממענשטירצע אונד איהם אין דיא האנד פאללע.

הערר גלאדסטאנע זאגטע, דאס ער דער טיר-קייא צו פערשטעהען געבען וואללע, דאס דער בע-שטאנד דעם טירקישען רייכעס ניכט זא שטארק אים אינטערעססע ענגלאנדס ליעגע אונד דאס ענג-לאנד אנשטאטט דעם טירקישען רייכעס אין אנ-דערעס געארדנעטעס רייך אים אריענטע זעהען מעכטע. — וועלכעס זאלל אבער דאס „אנדערע געארדנעטע רייך אים אריענטע זיין? — גריעכענ-לאנד? — יא, דא ווירד ריסלאנד היעצו וועדער זיינע צושטיממונג ניכט געבען, דענן ריסלאנד ווינשט קיין מאהאממעדאנישעס, קיין גריעכישעס, זאנדערן נור איין סלאווישעס רייך אים אריענטע.

דאס ווארט „איינינקייט דער מעכטע“ איזט זאלאנגע לייכט דענקבאר, זאלאנגע עס עבען ביים ווארטע בלייבט; זא עס אבער צור טהאט קאממט, צייגט עס זיך אין וועניג שווייריגער, עטוועדער — אדער! — עטוועדער ווירד ענגלאנד ווירקליך דען צוזאממענשטורץ דער טירקיא הערבייגעלטונג אנזעהען אונד עס רוהיג דולדען, דאס זיך אנדערע מיט דען טרוממען דער טירקיא פערגראסערן — אדער עס ווירד זיך זעלבער דען צערשטארערן דער טירקיא ביגעזעללען אונד זיך מיט איהנען אם רייבע בע-טהייליגען. — ביידע פאללע ווערדען אבער אהנע גראסען קריעג ניכט אבלייפען קאננען. עס איזט דאהער איין וואהן, דאראן צו גלייבען, דאס מאן אין בעצוג אויף דאס, וואס אין דער טירקיא געשעהען זאלל, איינע איינינקייט אונטער אללען אייראפעא-ישען מעכטען ערציעלען קאננטע.

אין דער פארגעסטריגען זיטצונג דעס ענגלי-שען פארלאמענטעס זאגטע גראף סאליסבורי, וועל-כער איין פיינר בעאבאכטער אונד איין פיינד גלאדסטאנעס איזט, פאלגענדעס: „פאר דעם אויס-בריכע דעס רוסיש-טירקישען קריעגעס ווארדע אין קאנסטאנטינאפעל איינע קאנפערענץ אללער איי-ראפעאישען גראסמעכטע אבגעהאלטען, אונד דא האט עס עבענפאללס געהייסען, דאס אללע מעכטע דער טירקיא געגעניבער איינג זיין; באלד אבער קאם ריסלאנד, שלוג דארויין מיט דעם שווערטע — אונד ווארף דיא גאנצע איינינקייט איבער דען הויפען! — היינטע ווירד עס עבענפאללס זא זיין. דיא איינינקייט קאנן נור זא לאנגע דויערן, זאלאנגע מאן אין דער טירקיא ניכט טהאטזעכליך שריטטע אונ-טערנימט, זאבאלד דיעס אבער געשיעהט, פערוואנ-דעלט זיך דיא איינינקייט אין אונאיינינקייט. — ווענן נון דאנן דיא מעכטע אין איהרער אונאיינינקייט וויעדער אויסאיינאנדער געהען, ווירד דאנן ענגלאנד אללעין בלייבען אונד פעראיינצעלט דאשטעהען? אדער ווירד עס זיך, ווייא עס שאן הערר גלאדסטאנע איינמאל זאגטע, אן ריסלאנד אנשליעסען? — מיינע הערדען! דאס ווערע פיר אונזערע פאליטיק זעהר בעדויערליך, ווענן זיך ענגלאנד מיט ריסלאנד בעפריינדען אונד מיט עסטערייך-אונגארן פערפיינ-דען זאללטע! — מיין וואונש וועדע עס פיעלמעהר, דאס זיך ענגלאנד מיט עסטערייך-אונגארן פערביינ-דע, דא דיעזע מאנארכיע מיט אונס גלייכע ווינשע אונד גלייכע אינטערעססען אים אריענטע האט. — ווענן דאס נייע ענגלישע מיניסטעריאום ווירקליך נור צור ריסענפריינדשאפט פיהרען זאללטע, דאנן איזט דיע-זער איינגעטרעטענע וועכסעל אין דער ענגלישען פא-ליטיק אויף דאס טיעפסטע צו בעדויערן.“

זא לויטען דיא הויפטזעטצע אין דער רעדע דעס גראפען סאליסבורי. נון, וויר וואללען נאך אימ-מער האפפען, דאס גלאדסטאנע נור וועהרענד דער ענגלישען רעפיטירטעג-וואהלען מיט זיינער ריסען-פריינדליכקייט קארטעשקעריטע, דאס ער אבער יעטצט אלס מיניסטער-פרעזידענט איינע ערנסטערע פאליטיק בעפאלגען אונד זיך דעם בינדניססע צווי-שען דייטשלאנד אונד עסטערייך-אונגארן אנשליע-סען ווערדע. יעדענפאללס שטעהט דאס בינדניס עסטערייך-אונגארן'ס מיט דייטשלאנד אויף דאס פעסטעסטע געגרינדעט. וואהל בעמערקט מאן יעטצט אין דער אינגערען פאליטיק עסטערייכס דייטשענפיינדליכע בעשטרעבונגען, דא דאס געגענ-ווערטיגע עסטערייכישע מיניסטעריאום דען טשע-כען אונד סלאווען אונד דען איבריגען נאציאנאלי-טעטען פיעלעס אויף קאסטען דער דייטשען נאכגע-בען וויל; אבער וויא אויך אימטער דיא אינגערע פאליטיק עסטערייכס אויספאללע — דיא אויסווער-טיגע פאליטיק אינזערער מאנארכיע איזט אין פיר אללעמאל אויף דיא פריינדליכסטע פערבינדונג מיט דייטשלאנד געריכטעט; — אין דיעזעם זיננע שרייבט אויך דיא ביסמארקישע נארדדייטשע אללגעמיינע צייטונג, דאס יעטצט דיא פארגענגע אין דער אינגע-רען פאליטיק עסטערייכס גאר קיינען שטארענדען איינפלוס אויף דעססען פריינדליכע בעציעהונגען צו דייטשלאנד אויסאיבע.

אויס דעם עסטערייכישען אבער-הויזע.

אין דעם עסטערייכישען אבער-הויזע ווטהעטע זייט צוויא טאגען איין פארטליכער שטורם געגען דאס עסטערייכישע מיניסטעריאום. דיעזעס מיניס-טעריאום, וועלכעס דיא טשעכען אונד סלאווען אונד אנדערע נאציאנאליטעטען אין עסטערייך-אונגארן פערזאהנען וויל, האט דיעזען נאציאנאליטעטען אויף קאסטען דער דייטשען צו פיעל נאכגעגעבען, זא דאס יעטצט דער איינפלוס דער דייטשען איינ-וואהנער עסטערייכס גאנץ פערקירצט ווארע. ביז יעטצט וואר אין עסטערייך דיא דייטשע בע-פאלקערונג דיא פארהערשענדע, יעטצט אבער זאללען דיא דייטשען פאן דען איבריגען נאציאנא-ליטעטען בעהערשט ווערדען, אונד בארטען זאלל אין זעלבסטשטענדיגעס קאניגרייך זיין!

געגען דיעזע דייטשען-פיינדליכע פאליטיק דער עסטערייכישען מיניסטער זינד יעטצט מעה-רערע הערפארראגענדע הערדען אים עסטערייכי-שען אבער-הויזע אויפגעטרעטען.

וויר וואללען היער נור דיא רעדע דעם בע-ריהמטען הערדן פאן שמערלינג ברינגען. דיעזער זאגטע: „אונזער געגענווערטיגעס עסטערייכישעס מיניסטעריאום וויללאויך דיא דייטשע שפראכע פער-דרענגען — אונד דאס מיט צור רעיאליזאציאן פיהרען; — אין דער טהאט גיבט עס הייטע קיינע שטאאטס-איינריכטונג, וועלכע אלס פאללקאממען עסטער-רייכיש בעצייכנעט ווערדען קאננטע. אויסער דער איינהייטליכען געמיינזאמען ארמעע; אונד וויא

זיעהט'ס מיט דיעזער ארמעע אויס? איזט זיא פער-מאגע דער „דיענסט-שפראכע“, אדער בעססער: פערמאגע דער שפראכע, אין דער זיא קאממאנדירט ווירד, ווירקליך איינע איינהייטליכע? לייהער הויכ-אויס ניכט: וויר האבען אין אונזערער ארמעע איינע דייטשע, איינע אונגארישע אונד זאגאר אויך איינע קראאטישע דיענסט- אדער קאממאנדא-שפראכע. — איך פראגע: וואס זאלל דא דער אבערסטע גענעראל אים איינגענבליקע איינער ענטשיידענדען שלאכט מאכען? ער קאנן וואהל דאך ניכט אין מעהרערען שפראכען צוגלייך קאממאנדירען; זאלל ער בלאס דייטש קאממאנדירען? יא וואהל! אבער איין גראסער טהייל דער ארמעע ווירד איהן ניכט פערשטעהען, וויל מיט דעמזעלבען דיא מיליטערי-שען איבונגען אין אונגארישער אדער קראאטישער שפראכע אבגעהאלטען ווארדען; אין גאליציען איזט עס זא וויים געקאממען, דאס פאסט אללע אונטער-אפפיציערע בלאס יידען זינד, וויל נור דיעזע אללעין נאך דייטש פערשטעהען; גאר פיעלע הערדען זינד געגען דיא יידען; איך זעלבסט בין עבענפאללס קיין גאר גראסער יידענפריינד; נון פראגע איך: איזט עס גוט, דאס אין גאליציען שאן יעטצט לייטער יידען אלס אונטער-אפפיציערע ערנאננט ווער-דען מיססען, וויל דיא אנדערען סאלדאטען קיין דייטש פערשטעהען; אונד דיא געגענווערטיגע רע-גירונג וויל טראטצדעם דיא דייטשע שפראכע נאך מעהר פערדרענגען; זיא וויל עבען, דאס יעדע נא-ציאנאליטעט זיך איהרע איינענע שפראכע אויך אלס „אמטס-שפראכע“ בעדינגע; דאדורך ווירד אבער יעדע איינהייט אים שטאאטע געלאקערט. דער שטאאט מוס ערשטטערט ווערדען; דאס קאנ-נען, דאס דירפען וויר ניכט צולאססען; וויר מיססען אללע פיר דיא איינהייט דעס עסטערייכישען שטאא-טעס, פיר דען גלאנץ דער עסטערייכישען קראנע קעמפפען אונד — זיעגען!“ (אנהאלטענדער ביי-פאלל.) — איך ווייר מאכטען דען איסעריגען דעס הערדן שמערלינג בייפאלל צאללען; אללעין דא אים זיינער רעדע אין גוט שטיל יידענהאס הער-פארבליקט, זא איזט אייך ער ניכט דער מאנן, דעס-סען פאליטיק געאייגנעט וועדע, דען עסטערייכישען שטאאט צו שטערקען אונד צו פעסטיגען!

פערשיעדענע נייאינקייטען.

* (איין צווייקאמפף מיט טרויריגעם אויסגאנגע.) אינזערע לעזער ווערדען זיך נאך דעם גראסען שפעקטאקעלס ער-אינגערן, דען דיא צייטונגען מיט דעם גראפען זיטשי-פערארים, דעם געוועזענען שטאאטס-סעקרעטער אים מיניסטעריאם דעם אינגערן, מעהרערע מאנא-טע הינדורך אונאויפהארליך געטריעבען האבען. הערר יאהאנן פאן אישבאט וואר דער ערסטע, דער געגען דען ערוועהנטען גראפען דיא העפטיגסטען אנגריפפע געריכטעט האט, ער וויעז איהם נאך, דאס ער זיינע שטעללונג אלס שטאאטס-סעקרעטער דאצו בעניטצטע, אים זיך אויף אינערלויבטע ווייזע צו בע-רייכערן. אב דיעזע פארווירפע אונד אנקלאגען גערעכט אדער אונגערעכט וואר'ן — דאריבער לאסט זיך ניכטס בעשטיממטעס זאגען, נאכדעם דיא אנגעלעגענהייט פאם געריכטע נאך ניכט אונטערזוכט ווארדע. אימטערהין האבען אבער דיעזע אנגריפפע אין דער אפפענטליכען מיינונג איין שטארקעס מיס-טרויען געגען דען גראפען זיטשי-פערארים הער-פארגערופען, אין פאלגע דעססען דערזעלבע זיך גענאטהיגט זאה, דאס אמט איינעס שטאאטס-סעק-

הייליגע אָרט דאַרף ניט צו פּערזאָנאַלינגען בעניטצט ווערדען, אין דענען קלייגערע אָדער גראָסערע שקאַנדאַלע זאָ הייסט פאַרצוקאָמען פּסלענען! —)

* (איין דענקמאַל פֿאַר שטעפאַן סעטשענ'י.) געסטערן (אָנגנטאָג) פֿייערטע אונזערע הויפּטשטאַדט אין אונגעוואָהנלעכעם פּעסט, אינדעם פֿאַר דען בערידמטען שטעפאַן סעטשענ'י אין פּראַכט- אונד קונסטפאַלעם דענקמאַל ערריכטעט אונד וואָרדען. סעטשענ'י איז אים יאָהר 1792 אין ווין געבאָרען וואָרדען. ער שטאַמטע פֿאַן אינער פאַמיליע אָב. דאָ זיך אים אונגאַרן זעהר גראָסע פֿערדיענסטע ערוואָרב. זיין פאַטער פּראַנץ גרינדעטע דאָס אונגאַרישע מוזעאָם. שטעפאַן סעטשענ'י זעלבסט האָט פֿאַר דאָס פֿערשאַנערונג דער אונגאַרישען הייפּשטאַדט אונד פֿאַר דאָס העבונג דעס פאָלקס- וואָהלשטאַנדעס אין אונגאַרן אייפֿעראַדענזלעכעם געליסטעט. צור גרינדונג דער אונגאַרישען אַקאַדעמיע (נעלעהרטען - גזעללשאַפט) שפּענדעטע ער 60,000 גול. אונד וואָר ער עס פאַסט אַלליין. דער פֿאַר דען בוי דער קעטטען-בריקע צווישען פּעסט-אָפֿען אונד דאָס אינפֿאָרונג דער דאָנעפּשפּיל-פאַהרט פֿאַן פּעסט אויפֿ פּעסט מיט אַלדער קראַפֿט איינגעשטאַנדען. אים יאָהר 1848 איז ער מיט קאָשוטה אין אינען העפֿטיגען שטרייט גערעטהען, דאָ קאָשוטה דאָס רעוואָלוציאָן אונשטרעבטע. ווערענד סעטשענ'י זיך אבערעיגט הייעלט, דאָס אונגאַרן דורך אינע רעוואָלוציאָן זיך אין גראָסע לידען שטרעצען ווירדע. דאָ קאָשוטה מיט זיינען רעוואָלוציאָנערען פֿלאָנען בייס פֿאָלקע מעהר אנהענגער אַלס ער פֿאַנד. פֿערשלאָג שטעפאַן סעטשענ'י אים פֿערצייטפֿלונג אין אינע גייסטעס-קראַנקהייט, אין פֿאָלגע דעסען ער אין זיינען מערערע יאָהרע אים „אירערענזיוג" פֿערייטלען מוסט. אַלס ער ווידער גענוג וואָרדע, בעפֿאַסטע ער זיך נייערדינגס מיט דער פֿאָלטיק. דאָ ווירקטע אינע הייזר-כוכונג. דאָ בי"א אים אינטערנאַמען וואָרדע, זאָ שטאַרבע אי"ה זיינע אייפֿערזיכטיגע גייסט. דאָס ער אָם 8 אפּריל 1860 זיינעם לעבען דורך אינען פּיסטאָלענשוס איין ענדע מאַכטע. — דאָס גראָסע דענקמאָל וואָרדע פֿאַן דעם יעלטבערידמטען יידישען בילדהויער, יאָזעף ענגעל, פֿערטיגט. דיעזער איז אים שו"א איהעלי געבויטען. דאָ אין אַלטע אַלטע עלטערן אונד וואָ איין תלמיד דעם התם סופר, אין געבעטער נייגונגען זיך אינינעם אבער דיעזען מערקווירדיגען מאַנ, דער זיך פֿאַם „בחור" צו אינעם „יעלטבערידמטען קונסטלער" עמפּאָרגעשטיגט.

* (דיא ווייטערונג אונד דער זאַאַטענ-שטאַנד.) דיא קאַלטע יאָהרעצייט דער לעטצטען טאָג האָט איהר דען וואַטענ-שטאַנד נאַטירלעך קיינען גינסטיגען אינפֿלוס גע-אבט. שאָן זיט פֿיעלען אָהרען לאַנגען אים מאַ-נאַט מאַ דעבט קאַלטע טאָג פֿאַר. הייער וואָ מאַן הערייך אים זאָ „ענגער געפֿאַסט. אַלס ווי איינען לאַנגען אונד זעהר שטרענגען ווינטער האָט-טען. אים דער פּראָגנוס טראָפֿען פֿיעלע טעלע-גראַממע אין. דיא פֿאַן „פּראָסט" מעלדעטען. דאָך שיינט מאַן דעסבעצעגלעך אים אירטהומ צו זיין. עס נאַט וואָהל אין פֿיעלען אָרטען „ריינ". ניכט אבער אינען „ירקלכען „פּראָסט", וועגהאלב דענן אין נור דיא גראַטען-געוועבסע אינען שאַדען עלטע-טען האבען. אַלליין מאַן האָט נאָך אומער דען אינטרשט אינעם ווירקליכען פּראָסטעם צו בע-פֿרכטען. דער נאַמענטלעך אין אבסט- אונד ווינ-גערטען עמפּפֿינדליכען שאַדען אנריכטען קאָנגטע. אין גראָסטער געפֿאַהר איז דער עפּסס. אייך דאָס קאָרן, יעלכעם יעטצט שאָן אין דער בלוטהע שטעהט, קאַנן ליכט אינען שאַדען עלידען. אייך איז עס וואָהרשיינליך. דאָס גאַרטע רעבען פֿאַן דעם „ריינ" געליטטען האבען.

געשעפטסבעריכט

פּעסטער פּרייז

קאָרן 9·50—9·75 גולד.

האַפֿער 6.60—7 גולד.

קוקורוץ 7.30—7,35 גולד.

רעפּס 12.25 גולדען.

מעהל לפי ריינ (פּער 100 קילאָגראַם וואַמטז וואַק, פּרייא אַב פּעסט): נו 0 : 22 גולד. 80 קר'. נו' 1 : 22 גול. 20 קר', נו' 2 : 21 גול. 60 קר', נו' 3 : 20 גול.50 קר' נו' 4 : 19 גול. 50 קר', נו' 5 : 18 גול. 80 קר', נו' 6 : 18 גול. 60 קר', נו' 7 : 18 גולד. — קר', נו' 8 : 17 גול. 20 קר', נו' 8½ 16 גולד. 20 קר', פּרעע קלייע 5 גול. 50 קר', נאָבע קלייע 4 גולד. 60 קר.

הילזענ'ס ריינ'ס טע: עכסטע אונגאַרישע 14—15 גול. לעטצע 12—15 גול. אַלע הויזע 7.25—7.60, הויזע בייזע 12.50—12.75 גול. נאָבע ווייסע באַרגען 9½ — 10 גול.— צווייטע גול. 11½—11½ גול. לייגאַמען 12.75—13, האַנפֿאַמען 8.75—9 גול. מאַהאַר 7.50—8 גול. קיסעל — גול. — ווינקען 6—7 גול. מאַהן נייטיר 26 — 28 גול. בלוטיר 30—32 גול. (אַללעס פּער 100 קילאָ.)

שפּיריטוס ניט מעסטאַרט אים קרייגען 34 גולד.— אַלטע-מעסטאַרט ½ 36-35 גולדען. פּער 100 לטער פּערצענט. —

צוועטשקענמוס (לעקוויאָר) באַמאַטער צו 16—18 גולדען.

האָנינג: נעלטיסטער, נעלבער 31 — 32½ גולד.

וואַכס יאָהרעטער 130 גולד.

קנאָפּלעך אינגאַרישע 17½—18 גול.

פּאַפּיריקא 24—28 גולד. שאָמען 36—40 גול.

רוב אל דאַסעלבע-ראַסיטרעטע — 37 גולד. פּער 100 קילאָגראַם.

רעפּס-קוכען 5.25 גול.

ווייטשטיין אין האַנגאַרען וואָאַרע 60—62 גול.

לייס 32—33½ גול.

אונשליט (חלב) — 41—42 גולד.

פּעטראָלעום אין 17—17.25 גולד.

שאַפֿטען-פֿעלל אין פּאַרינער וואָגע וואַרען 5000 שטיק פּערשיעדענע נאַמענגען פּערקויפֿט, אונד צוואַר דיששוואָללינג 2.60 — 3.20 גולד. פּער פּאַאר. פּערכשע 125 — 135 גול. טירקישע אונד מאַצעדאָנישע 85—105 גולד. באַנאַטער אונד באַטשקער 140 — 150 גול. (אַללעס פּער 102 שטיק.)

לאַמפּען-פֿעל לע דיששוואָללינג פּאַרעיריגע 50 — 60 גולד. דעסעריגע קישענעוואַאַרע 55 — 60 גולד. וועכענגרינע 78—80 גולדען. (אַללעס פּער 102 שטיק.)

נאַיס-פֿעל לע באַמאַטער 145 גולד.

הייט, ווייטאַטרען: פּער 100 ק' אונגאַרישע קוה-הייטע 108 — 110 גולד. אָכסענהייטע טראָקענע 110 — 115 גולד. ראַסהייטע 12 — 12½ גולד. פּער פּאַאר. קאַלב-פֿעללע שאַדט-וואַאַרע אינע קאָפּפּע 215—225 גול. מיט קאָפּפּע 190—195 גולד.

לעדער געשעפּט, פּסעטר-הייטע 25—28-קילאָ 170—172 גולד. אינגאַל פּערזעטצט טעצען פֿאַן 12—15 קילאָ 168—170 גולד, צוויטאַל פּערזעטצט טעצען 16—17 קילאָ, 166—168 גולד. דריטאַל פּערזעטצט טעצען 20—22 קילאָ 174—176 גולד.

קאַלבלעדער גענעבען, גענעבכט 8—10-קילאָ 290—360 גולדען. בריינע 9—12-קילאָ (40 — 475 גולדען פּער 100 קילאָ.

ווייטערע פּרייזע.

שפּיריטוס —35.—35.25 גול. צו 10000 לטער פּערצענט.

ריבאַל 34.50 — 34.75 גולד. פּער 100 קילאָ.

ווייצען, פּעסטער וואָרען 50000 מעטער-צטער, פּרייזע: באַמאַטער-ווייצען 76—78-קילאָ 13.40—14.— גול. פּער מעטער-צטער. —

קאָרן, אונגאַרישע 67—71-קילאָגראַם 10.60 — 10.90 גולד' פּער מעטער-צטער.

האַפֿער אונגאַרישער 7.25 — 7.35 גולדען פּער מעטער-צענטנער.

גערסטע עכסטראַ 60—64-קילאָ 8.20 — 9.20 גולדען.

רעפּס באַמאַטער 13.25—13.50 גולד. קאָהל 13.75 — 14,25 גולדען.

קאָרן-מעהל, נו' 1 : 18.25—19.25 גולד. נו' 2 : 17.25—18.25 גולדען פּער מעטער-צטער.

ווייצען-מעהל נו' 0 : —23.— — 24. גולד' נו' 1 : —22.— — 23. גולד. נו' 2 : 20.50—21.50 נו' 3 : 18.75 — 19.75 גולדען. אַללעס פּער מעטער צטער.

הילזענפּריינטע: לעטצען 20—32 גולדען עכסטען 50 8—14 גול. באַהנען — 9 — 12 גולד. הייהען 8.50 — 9 גולד' (אַללעס פּער 100 קילאָ.) —

לאַמטע-ציעהונג פֿאַם 22-טען מאַי 1880.

טעמעשוואַר	12	48	30	63	89
ווייען	89	80	21	74	62
נראַיז	24	10	90	59	45

פּעראַנטוואָרטלעכער רעדאַקטעור: מאַיר בריי הייין.

פּרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאַבעללע.

פּריכטע.	דוראַלשטע פּר העקטאָליטער	פּר 100 קילאָגראַם
ווייצען נייע באַמאַטער	—	—
„ „ „	75	11.85—12.—
„ „ „	76	12.05—12.15
„ „ „	77	12.25—12.35
„ „ „	78	12.40—12.50
„ „ „	79	—.—.—
„ „ „	80	—.—.—
„ „ „	74	—.—.—
„ „ „	75	11.90—12.05
„ „ „	76	12.15—12.25
„ „ „	77	12.35—12.45
„ „ „	78	12.50—12.60
„ „ „	79	—.—.—
„ „ „	80	—.—.—
מעסטער באַדען	74	—.—.—
„ „ „	75	11.85—11.95
„ „ „	76	12.—12.05
„ „ „	77	12.15—12.25
„ „ „	78	12.35—12.40
„ „ „	79	—.—.—
„ „ „	80	—.—.—
„ וויסענבורגער	74	—.—.—
„ „ „	75	—.—.—
„ „ „	76	11.85—12.—
„ „ „	77	12.10—12.20
„ „ „	78	12.30—12.40
„ „ „	79	12.45—12.55

פּריכטע		דוראַלשטע פּר העקטאָליטער	פּר 100 קילאָגראַם
קאָרן		72	9.55—9.40
נעלבער אַלטע		62	8.90—8.—
נעלבער פּיסטער		62	7.65—7.40
האַפֿער		41	7.70—7.30
קוקורוץ באַמאַטער		—	—.—.—
אונגאַרישע		73	7.40—7.30
הייזע		—	7.80—7.60
ווייצען	פּער אָקאָמבער		10.30
	„		—.—
	„ פּיריאָדי		—.—
	קוקורוץ		7.68
	נעכסטע		—.
	האַפֿער		6.10
	„		—.—
	„		—.—
	רעפּס		—.—
באַללען-מעהל			קר' פּר
	ניטפּער	0	22 80
	„	1	22 20
	„	2	21 60
	„	3	20 50
	„	4	19 50
	„	5	18 80
	„	6	18 60
	„	7	18 —
	„	8	17 20
	„	8½	16 20
שפּיריטוס: אַלטע פּעסטער פּרעמיע			35 —
„ „ „			33.50

קורז-טאַבעללע פֿאַם 23 מאַי.

נעלד-קורז	קר' אל
לאָנדאָן-אַרבע	100 —
וויאַנען	5 61
עכסטרייכישע-אונגאַרישע 8 גולדען נאָטען	
שטיק 20 פראַנקען	9 44
נאַפּאָלעאָנדאָר	9 44
רוסישע רובלנאָטען	58 30
20 מאַרקשטיק	11 72
פּאַפּיערנע-רובלען	1 25
לאָז.	
1851-קי 1 פּרעמיענלוז שאַאַפֿפֿס-לאָז	123 50
1860-קי „ נאָמענ	130 10
רייטע „ פּרעמיע	132 —
1864-קי לאָז צו 100 גולדען	174 75
רייטע „ „ 50 „	175 —
לאָז פּרעמיענלוז	29 —
טיראָלער-לאָז	16 50
רעגענסבורגער-לאָז	177 75
לאָז-לאָז צו 40 גולדען	43 50
לאָז-אַמסטערדאַם-פּאַריז-לאָז	107 50
אונגאַרישער לאָז	24 —
רעגלעריש לאָז צו 10 גולדען	16 —
וויאַנער לאָז „ 20 „	23 20
אַלטער לאָז „ 40 „	44 25
מאַאַסי לאָז „ 40 „	42 —
ווינדישגרעץ-לאָז „ 10 „	17 40
מאַלאָ-לאָז „ 40 „	52 50
שאַלצבורגער לאָז „ 20 „	22 25
פּפּ-נעגאַס לאָז „ 40 „	44 25

לאָז.	קר' אל
פּאַאַנגלינער לאָז צו 20 גולדען	— —
פּרעמיענלאָז „ 100 „	125 50
רייטע „ 50 „	62 50
וואַלדשטיין-לאָז „ 20 „	33 50
וויינשטיינער-לאָז „ 20 „	37 —
אונגאַרישע פּרעמיענ-לאָז צו 100 גולד.	110 30
רייטע צו 50 גולדען	110 —
ווינער לאָז	118 —
ייעדער-פּאַפּיערע	
אונגאַרישע נאַלד-רענטע	105 70
אונגאַרישע גולד-רענטע-אַסיגנען	94 25
טעמעשער-באַנאַטער	93 20
וועגעטאַרישע	93 —
אַלגעמיינע	98 40
בוכאַרעסטער	96 50
אונגאַרישע אייזענבאַהן-אַקטיען	125 75
אונגאַרישע אַרטיל-לאָזע	92 50
וויינבערגער אַרבע-אייזענבאַהן-אַקטיען	
פּאַאַנשטיינער דער אונגאַרישען באַנק-אַקטיען	101 50
בערגיש צו 5 אייזאַרל פּרעמיען	
דער אונגאַרישען דיסאָנטאָ-באַנק צו 5 אייזאַרל	96 25
פּרעמיען	
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַנק-אַקטיען-אַנשאַלט צו 5 אייזאַרל	— —
פּרעמיען	96 —
רייטע צו 6 פּרעמיען	102 —
דער טעמעשער באַנאַטער-באַנק	102 75
דער אַטטאָמאַן	82 25
דער נאַרד-אַמעריקאַנער	145 —

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Witznerboulevard

דיזע איסערונגען דעם קאָניגליכען מיססיג-גענגערס; אללײן זיא קאָננען זיך יא ניכט העלפֿען. זיא הארען איהם צו, װאָראנן זיא װיעדער נאך הױזע געהען, אָהנע אײגענטליך צו ערפֿאהרען, װאָצו זיא דענן איים דעם שלאָפֿע געריטטעלט װאורדען. פֿאָר װעניגען מאָנאטען דאנקטע יעדאָך דער סעקרעטער דעם קאָניגס אב, דא ער דעססען בענעהמען ניכט מעהר ערטראגען קאָננטע. קאָניג לודװיג בריבטע װאָהל דען סעקרעטער, דער אין זעהר טיכטיגער שטאאטסמאנן איזט, ניכט זאָ נאָטהיג, דא ער יא איך אָהנע סעקרעטער זײנע צײט זיך מיט „טאנצען אונד שפּרינגען" פֿערטרײבען קאָננטע; אללײן ער פֿירכטעטע, דאס עבען דער סעקרעטער, דער אין אללעם אײנגעװײהט װאר, „זײן טרײבען" דער װעלט איספּלױדערן קאָננטע. איים דיזעם גרונדע ריעף ער דען סעקרעטער צוריק אונד פֿראגטע איהן, אונטער װעלכען בעדינגונגען ער זײנע שטעללע װיעדער אײננעהמען װירדע. דער סעקרעטער ערװידערטע: „מײנע בעדינגונגען זינד פֿאָלגענדע: אײערע מאיעסטעט האבען איבער מיך נור אין דען אָרדענטליכען אמטס-שטונדען צו פֿערפֿיגען. װענן אײערע מאיעסטעט דען גאנצען טאג שלאָפֿען, זא האבען זיא דאס רעכט ניכט, יעמאנדען אין דער מיטטערנאכט - שטונדע איים דעם שלאָפֿע צו רישטעלן, װײל איהנען דאמאלס דיא לױנע געקאָממען, אין װעניג „צו רעגירען"! — דאס איזט אײנעס. צװײטענס זאָלל דיא „שפּאנישע װאנד" אבגעשאפֿפֿט װערדען, דא אײערע מאיעסטעט דאך קײן גאָטט אונד קײן װעלצ-גאָטט איזט, דען מאן ניכט אנזעהען קאנן, אָהנע צו שטערבען. דריטטענס זאָללען אײערע מאיעסטעט ניכט איממער דען הוט צו באָדען װערפֿען, װענן זיא מיט מיר אָדער מיט אײנעם מיניסטער שפּרעכען, דא דיא װעלט יא װײס, דאס קאָניג לודװיג מעהר צײט דעם טאנצען װידמעט, אלס דעם „בעטען" אונד דעם „רעגירען"!"— אלס דער סעקרעטער דיזע װאָרטע שפּראך, שלײדערטע דער קאָניג נײערדינגס זײנען הוט צו באָדען מיט דעם ריפֿע: „װיא זאָלל מײן פֿאָלק מיט מיר צופֿריעדען זײן, װענן זעלבסט מײן סעקרעטער זאָ האַרטנעקיג זיך געגען מיך בענימטט!" דער סעקרעטער ענטפֿערנטע זיך, אונד דער קאָניג אײלטע שנעלל צוריק אין דען טאנצ-זאאל, איים אם נעכסטען מאָרגען װיעדער איבער דיא פֿיעלען רעגירונגס-געשעפֿטע צו קלאגען, אונטער דענען ער פֿאסט ערדריקט װירד!

* (אײניגעס איים דעם לעבען יאזעף ענגעלס.) דער בעריהמטע יידישע בילדהױער, דער דאס דענקמאל פֿיר שטעפֿאן סעטשעני הערגעשטעללט, איזט זײט אײניגען מאָנאטען דער מאנן, איבער װעלכען גאנץ פּעסט-אָפֿען מיט דעם לעבהאַפֿטעסטען אינטערעססע שפּריכט. עס האט װאָהל בערײטס קינסטלער געגעבען, דיא נאך גראָססערע אונד קינסטפֿאָללערע װערקע געליפֿערט האבען אלס דאס סעטשעני-דענקמאל איזט. אללײן דאס הױפּט-אינטערעססע בײא יאָזעף ענגעל בילדעט זײנע אבשטאממונג, זײנע יוגענד-ערציעהונג. ענגעל, דער איים יאהרע 1815 אין ש' א' אוהעלי געבאָרען װאורדע, איזט נעמליך װיא װיר בערײטס מיטגעטהײלט, דער זאָהן שטרענג רעליגיאָזער עלטערן. אלס בלוט-ארמע לײטע קאָננטען זיא איהרען זאָהן נאטירליך אין װעלטליכען געגענשטענדען ניכט אינטערריכטען לאססען, איבריגענס האטטען זיא היעצו לױט איהרער רעליגיאָזען איבערצײגונג איך קײנע ליסט. זיא שיקטען איהרען זאָהן אײנפאך אינ'ס „חדר", װאָ דערזעלבע אין „תנ"ך אונד תלמוד" גרינדליך אינטערריכטעט װאורדע. דער טאלענטפֿאָללע קנאבע צײכנעטע זיך דורך זײנע קלארע אײפֿפֿאססונג אונד זײנען אינגעװאָהנליכען שארפֿזינן איים פֿאָרטהײלהאַפֿטעסטע איים. אלס ער 13 יאהרע אלט װאורדע, האטטען זײנע ארמען עלטערן דאס גליק, איהרען האָבסטען הערצענס-װונש אין ערפֿיללונג געהען צו זעהען, דא איהר זאָהן אײנע „בר-מצוה-דרשה" אבהיעלט, דיא אין דער גאנצען געמײנדע פֿיעל אײפֿזעהען ערדעגטע. איים אלטער פֿאָן 15 יאהרען װאר יאָזעף ענגעל איים „תלמוד" שאָן זאָ װײט פֿאָרגעשריטטען, דאס ער נאך פּרעסבורג געהען קאָננטע, אים דיא שארפֿזיננינען פֿאָרטרעגע דעם אינשטערבליכען „חת"ם סופֿר" זצ"ל צו הארען. אבער מערקװירדיג גענוג, דאס עבען אין דיזער גראָססטען ישיבה אײראָפּא'ס, אין דער פֿיר קײנען אנדערען געגענשטאנד איין אינטערעססע פֿאָרהאנדען װאר, אלס פֿיר דאס „תלמוד-שטודיאים", אין דעם יונגען ענגעל אײנע לײדענשאפֿט זיך ענטװיקעלטע, דיא מאן אנפֿאנגס בלאָס פֿיר אײנע קינדישע שפּיעלערײא היעלט. ער בעגאנן נעמליך מיט גראָססעם אײפֿער „האָלצ-שניטצערײען" צו בעטרײבען, אונד זעלבסט װעהרענד דער שארפֿזיננינען שיעור-פֿאָרטרעגע דעם הגאון מוה' משה סופֿר זצ"ל בעפֿאנדען זיך דיא הענדע דעם „איהעליער בחור'ס" פֿאָרטװעהרענד אין פֿיעבערהאַפֿטער בעװעגונג, דא דערזעלבע אינטער דעם טישע אין אײן שטיק האָלץ דיא פֿערשיעדענסטען פֿיגורען הינײן צו שניטצען בעשטרעבט װאר. איים דיזער „שפּיעלערײא" װאורדע נאך אונד נאך אײן פֿאָללער ערנסט. דא יאָזעף ענגעל הירדורך פֿאָם תלמוד-שטודיאים זאָ אבגעלענקט װאורדע, דאס ער ענדליך דען בעזוך דער שיעור-פֿאָרטרעגע דעם גראָססען „חת"ם סופֿר" געגצליך אײנשטעללטע. דורך צופֿאלל קאם ענגעל מיט אײנפֿלוסרײכען מעננערן אין בעריהרונג, װעלכע זײן איסעראָרדענטליכעס טאלענט אין דער האָלצ-שניטצערײא צו װירדיגען װאוסטען. דיזע בראַבטען דען יונגען מאנן צום צװעקע זײנער אײסבילדונג אין דיא זאָגענאננטע „קינסט-אקאדעמיע" אין װיען. דאָרט װאורדען „צװײא פּרײזע" בעשטיממט פֿיר יונגע קינסטלער, װעלכע דיא בעסטען האָלצשניטצערײען ליעפֿערן װירדען. בײדע פּרײזע, װעלכע מעהרערע הונדערט גולדען בעטרוגען, געװאנן יאָזעף ענגעל. יעטצט האטטע דער שטרעבזאמע מענש איך דיא נאָטהיגען מיטטעל, אים צור אײגענען פֿערפֿאָללקאָממנונג זאָגענאננטע „קינסטרײזען" צו אונטערנעהמען. — נין שװעבטע איהם דער געדאנקע פֿאָר דער זעעלע, זיך דער „בילדהױערײא" צו װידמען. ענגעל רײזטע דענן איך פֿאָן װיען נאך דײטשלאנד אונד שפּעטער נאך פּאריז אונד נאך לאָנדאָן, װאָ ער אלסבאלד אין דער בילדהױער-קינסט איבערראשענדע פֿאָרטשריטטע מאכטע. אין לאָנדאָן פֿערפֿערטיגטע ענגעל זאָגאר דיא „ברוסט-בילדער" דער קאָניגין װיקטאָריא אונד איהרעס מאננעס; היעדורך װאורדע דער דאמאליגע עסטערײכישע געזאנדטע אין לאָנדאָן, פֿירסט עסטערהאזי, איף דען יונגען קינסטלער אײפֿמערקזאם. ער באָט דענן איך אללעס איף, אים זײנעם לאנדסמאננע דיא איפֿנאהמע אין דיא לאָנדאָנער „קינסט-אקאדעמיע" צו פֿערשאפֿפֿען. היער לײסטעטע ענגעל װיעדער טרעפֿפֿליכעס. דיא קינסט-װערקע, דיא ער דאמאלס געשאפֿפֿען, דיענען איך הײטע נאך אלס שאָנסטער שמוק דער לאָנדאָנער קינסט-אקאדעמיע. פֿאָן לאָנדאָן בעגאב זיך ענגעל נאך ראָם, װאָ ער זעלבסטשטענדיג פֿאָללע 20 יאהרע ארבײטעטע, זײט יענער צײט פֿאנד זײן רוף אלס קינסט-בילדהױער אײנע אימטער גראָססערע פֿערברײטונג. פֿאָר אײניגען יאהרען קאם ענגעל נאך זײנער הײמאטה צוריק אונד ליעס זיך אין פּעסט ניעדער. זײטדעם האט דערזעלבע בערײטס פֿערשיעדענע קינסט-װערקע געשאפֿפֿען. דורך דאס דענקמאל סעטשעני'ס האט יעדאָך ענגעל איך „זײנעם נאמען" אין עװיגעם דענקמאל ערריכטעט, דא דיעזעס קינסט-װערק אין אײראָפּא נור װעניג זײנעס גלײכען האט. עס האבען 19 קינסטלער איים װיען, בערלין, פּאריז אונד לאָנדאָן איים דיזע ארבײט זיך בעװאָרבען. אללע שיקטען איהרע „פּלאנע" פֿיר דאס אנצופֿערטיגענדע דענקמאל סעטשעני'ס אין. אללײן דער „פּלאן" ענגעל'ס װאורדע פֿאָן אללען קינסט-קעננערן אלס דער געלונגענסטע ערקלערט. װעסהאלב דענן איך דיעזער יידישע קינסטלער מיט דער אײספֿיהרונג דעם דענקמאלס בעטרױט װאורדע. — (דא זאָללטע אײסטײצי דאך אײנזעהען, דאס עס אינטער דען יודען איך מעננער גיבט, דיא איהרעם לאנדע מעהר צור עהרע געריכען אלס טויזענד זאָלכע אײסטײצי'ס!) דאס דענקמאל קאָסטעט איבער 120000 גולדען. עס שטעהט אין דער נעהע דעם

„סאלאמאָן! (שפּראך דער בעאמטע) דער קאיזער װילל דיך בעגנאדיגען, װענן דוא דאס יודענטהום אבשװארסט אונד דיך װיעדער צים כריסטענטהום בעקעננסט."

ר' שלמה מאכטע אײן אבװעהרענדעס צײכען.

„װיא קײן נאַר! (זאגטע דער בעאמטע) אונד ערגרײפֿע מיט בײדען הענדען דיא גנאדע דעם קאיזערס. עס זאָלל דיר ניכט אללײן דײן לעבען געשענקט, עס זאָלל דיר איך פֿאָללע פֿערצײהונג װערדען. דיא האָכסטען עהרענשטעללען זאָללען דיר אָפֿפֿען שטעהען."

אונד ר' שלמה שפּראך: „דאס איך פֿריהער אין דען װעגען אײערעס קאטהאָלישען געזעטצעס געװאנדעלט, בעקלאגע אונד בעטרײערע מײן הערץ הײטע נאך! — טהוט מיט מיר, װאס איהר װאָללט, מײנע זעעלע װירד אין דאס הױז איהרעס פֿאטערס צוריקקעהרען, יא, װיא אין איהרער יוגענדצײט. דאמאלס װאר איהר יא בעססער אלס יעטצט. איך בערײע נור דאס אײנע, דאס איך אין מײנער יוגענד קריסט װאר. איך װילל אלס גאנץ-אָפּפֿער איף דעם מזבח גאָטטעס שטערבען." —

אלס ער זאָ געשפּראָכען, ערגריפֿפֿען איהן דיא הענקער אונד װארפֿען איהן אין דיא פֿלאממען.

ר' שלמה מלכו איזט פֿיעללײכט דער אײנציגע אין דער יידישען געשיכטע, דער זיך פֿיר משיח אויסגעגעבען, עס אבער ערנסט אונד עהרליך דאמיט מײנטע, בין צום לעטצטען אויגענבליקע זײנעס לעבענס אין פֿראָממער יודע געבליעבען אונד זײן לעבען מיט „קדוש השם" בעענדיגטע. זײנע אײנבילדונגען אונד טרײמערײען װארען װאונדערבאר אונד מערקװירדיג, ער װאר אײנע איבערשװענגליכע שװארמערישע נאטור, האטטע אײנע גליהענדע אײנבילדונגס-קראַפֿט אונד אײנע [illegible] בעגײסטערונגס-פֿעהיגקײט, װיא זיא זײט דען פּראָפֿעטען זעלטען אין אײנעם מענשען צו פֿינדען װארען. דער בעריהמטע ר' יוסף קארו, דער פֿערפֿאססער דעם שלחן ערוך, האט זיך געװינשט, אײנען זאָלכען טאָד אײנצונעהמען, װיא דער טאָד דעם ר' שלמה מלכו װאר.

אבער דוד ראובני האט ניכט אײנמאל דיא „זכיה" געהאבט, פֿיר „קדוש השם" צו שטערבען. קאיזער קארל נאהם איהן נאך שפּאניען מיט אונד װאַרף איהן אין אײנען קערקער דער אינקװיזיציאָן, װאָ דוד ראובני נאך פֿאָללע 3 יאהרע לעבטע. — צולעטצט איזט ער פֿערגיפֿטעט װאָרדען. פֿערברעננען קאָננטע מאן איהן ניכט לאססען, װײל דיא אינקװיזיציאָן נור איבער דיא מאראנען אונד ניכט איבער דיא יודען דיא מאכט האטטע. אבער פֿאָן דען מאראנען אין שפּאניען, װעלכע מיט איהם פֿריהער אימגאנג האטטען אונד דערען נאמען ער פֿיעללײכט איף דער פֿאָלטער אנגעגעבען האטטע, װאורדען מאנכע פֿערבראננט.

נאך פֿאָללע צעהן יאהרע נאך דער פֿערברעננונג דעם ר' שלמה מלכו װארטעטען זײנע אנהענגער, דאס ער נאך לעבענדיג איף דיעזער װעלט ערשײנען װירדע. אין צפֿת האטטע ער אײנע בראיט, אונד דיעזעס אונגליקליכע מעדכען טרײמטע אימטער, איהר ברײטיגאם װירדע נאך צוריקקאָממען. —

אין איטאליען לעבטע דאמאלס אײן בעריהמטער בעל מקובל, נאמענס ר' יוסף אילי, אונד איך דיעזער טראָסטעטע זיך נאך אימטער מיט דער האָפֿנונג, דאס דיא פֿאָן ר' שלמה מלכו פֿערקינדעטע משיחס-צײט באלד קאָממען װערדע, אונד דאס מאן באלד אין דען מארדערן דעם ר' שלמה מלכו ראכע נעהמען װערדע.

אלס ר' יאָסעלמאנן דיא נאכריכט פֿאָן דעם טראױריגען ענדע דעם ר' שלמה מלכו ערהאלטען האטטע, בעקלאגטע ער דאס אינגליק דעסזעלבען איף דאס טיעפֿסטע; בײא אללעדעם אבער דאנקטע ער גאָטט, דאס קאיזער קארל זײנען צאָרן נור אן ר' שלמה געקיהלט, אונד איהן ניכט געגען דאס גאנצע יודענטהום אײסגעלאססען האט. — ר' יאָסעלמאנן האטטע זעהר פֿיעל צור רעטטונג דער יודען אין דײטשלאנד בײגעטראגען; אבער צור רעטטונג דער מאראנען קאָננטע ער ניכטס טהון. קאיזער קארל צײגטע ניכט זאָ שטארק געגען דיא יודען אלס געגען דיא מאראנען. ער זאגטע: „דיא מאראנען האבען דיא טױפֿע אנגענאָממען, זיא מיססען דאהער פֿראָממע כריסטען בלײבען, אונד איהרע קלײנסטע איבערטרעטונג דער קאטהאָלישען געבאָטע מיססע איף דאס אללערשטרענגסטע בעשטראַפֿט װערדען!"

שרעקליך װארען דאהער נאך דעם טאָדע דעם ר' שלמה מלכו דיא לײדען דער מאראנען אין שפּאניען אונד פּאָרטוגאל. דיא פּאָרטוגיעזישען מאראנען, דענען דיא אויסװאנדערונג געלונגען װאר, קאמען נאך ראָם, װארפֿען זיך דעם פּאפּסטע צו פֿיסען, באטען אונד װײנטען, דאס ער זײנע בעװיללינגונג צור אינקװיזיציאָן אין פּאָרטוגאל צוריקציעהע אונד װידערריפֿע. דאראיף אנטװאָרטעטע פּאפּסט קלעמענס: „דער פֿאנאטיסמוס, דער בלינדע אונד װיטהענדע האסס געגען דיא מאראנען אין פּאָרטוגאל איזט זאָ שטארק אונד הארטנעקיג, דאס זעלבסט איך דאגעגען ניכטס מעהר טהון קאנן."

מאן מוס דעם פּאפּסט קלעמענס VII. צוגעשטעהען, דאס ער קײן פֿײנד דער יודען אונד מאראנען װאר.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

רעטערס ניערעריצילענען. דאס וואר נאָך ניכט אל-
לעס. פיעל שמערצליכער ווירקטע אויף דען יונגען
גראפען פאָלגענדער אומשטאנד. ער וואר נעמליך
מיטגליעד דעם זאָגענאננטען ארעלס-קאסינאָס. וואָ
ניר דיא גראָססטען מאגנאטען דעם לאנדעס ערשיי-
נען. גראף שטעפאן קאראָלי שטעללטע נון דען אנ-
טראג, דאס נאכדעם גראף זיטשי-פערראריס פאָן
דען גענען איהן ערהאָבענען אנקלאגען זיך ניכט
רייניגען קאנן, דערזעלבע ניכט מעהר מיטגליעד דעם
ארעלס-קאסינאָ'ס בלייבען דירפע. דא עס פיר דיא
מאגנאטען איינע שמאך וועריע, אין איהרער געזעלל-
שאפט איינען מענשען פאָן „צווייפעלהאפטעם כא-
ראקטער" צו האבען! — דיעזער אנטראג, דען אויך
אנדערע מאגנאטען אונטערשריעבען, וואורדע אנ-
גענאָממען. הערר זיטשי-פערראריס וואורדע אין
פאָלגע דעססען אוים דעם ארעלס-קאסינאָ ווירקליך
איינגעשטאָססען. נון פעראָפפענטליכטע דער טיעף
געקרענקטע גראף איינע בראָשירע, אין דער ער
אללע געגען איהן ערהאָבענען אנקלאגען צוריקוויעז.
ער האָפפטע, דאס דיא מיטגליעדער דעם ארעלס-
קאסינאָ'ס איהן נון ווידער אין איהרע מיטטע איינ-
געהמען ווערדען. דא דיעס יעדאָך ניכט געשאה,
זאָ פאָדערטע ער העררן גראפען שטעפאן קאראָלי,
דער יא איינענטליך, ווויא בערייטס ערוועהנט, דען
אנטראג אויף זיינע איינשטאָסינג אוים דעם ארעלס-
קאסינאָ איינגעבראכט, צים „דועללע" אויף, דאמיט
ער זיך אויף דיעזע וויזע פיר דיא איהם צוגעפיגטע
בעליידיגונג „גענוגטהואינג" פערשאפפע. הערר שטע-
פאן קאראָלי וויעז יעדאָך דען צווייקאמפף צוריק
מיט דער בעהויפטונג, דאס ער זיך ניכט מיט איינעם
מענשען שלאגען מאג, געגען דעססען כאראקטער
זאָ פיעלע אנגריפפע ערהאָבען וואורדען. דיעס
שמערצטע העררן זיטשי-פערראריס נאטירליך נאָך
מעהר. ער ערקלערטע דאהער אין דען צייטונגען,
דאס גראף שטעפאן קאראָלי נור „אוים פיגהייט"
דאס „דועלל" ניכט אנגעהמען וויללע. גראף קאראָלי
בליעב נאטירליך דיא אנטוואָרט ניכט שולדיג. זאָ
וואורדען דיא געגענזייטיגען בעליידיגונגען פאסט
איינאונטערבראָכען פאָרטגעזעטצט, ביז עס צווישען
דען ביידען געגנערן ענדליך מאָנטאג דאָך צים צוויי-
קאמפפע קאם. עס וואר 8 אוהר מאָרגענס, אלס דיא
ביידען געגנער מיט איהרען סעקונדאנטען (צייגען)
אין דעם אונווייט פאָן דער הויפטשטאדט געלעגענען
זאָגענאננטען „ראקאָש-פאלאָטאער וועלדכען" ער-
שיענען זינד. אלס ערצט ערשיען דער בעריהמטע
אוניווערזיטעטס-פראָפעססאָר דר' לימניטצער. דאס
דועלל פאנד אויף „פיסטאָלען" שטאטט. דאס ער-
סטע מאל גינג דיא פיסטאָלע דעם גראפען זיטשי-
פערראריס אים איינע סעקונדע פריהער לאָז אלס
דיא דעם גראפען שטעפאן קאראָלי. ביידע שיססע
פערפעהלטען יעדאָך דאס ציעל. נון וואורדען דיא
פיסטאָלען נייערדינגס געלאדען. ביידע שיססע וואור-
דען גלייכצייטיג, געני' אין דערזעלבען סעקונדע,
אבגעפייערט. גראף קאראָלי בליעב אינפערלעטצט:
גראף זיטשי יעדאָך צייגטע מיט דער האנד אויף דיא
ברוסט אונד שטירצטע זאָדאנן צו באָדען. פראָפעס-
סאָר לימניטצער לעגטע איהם זאָגלייך איינען פער-
באנד אן, דאָך וואר דיא בלוטינג זאָ שטארק, דאס
אללע סעקונדאנטען איבער אונד איבער מיט בלוט
בעשפריטצט וואורדען. נון וואורדע דער פערוואונדע-
טע גראף אין דיא וואָהנונג זיינער עלטערן געבראכט.
ביא גענויערער אונטערזוכונג דער וואונדע שטעלל-
טע זיך פאָלגענדעס הערויס: דיא קוגעל דראנג
אין דיא אָבערע העלפטע דער רעכטען ברוסטוואנד
איין, דורכבאָהרטע דיא גאנצע ברוסט אונד טראט
אן דער ליגקען זייטע דער ברוסטוואנד ווידער אוים
דעם קאָרפער. דער ראָק, דען דער אונגליקליכע
יונגע גראף וועהרענד דעם דועללס אם לייבע האט-
טע, צייגט אן דער רעכטען אונד אן דער ליגקען זיי-
טע איין „רונדעם לאָך", וואָ דיא קוגעל דורכדראנג.
דער צושטאנד דעם פערוואונדעטען איזט אים האָב-
סטען גראדע געפעהרליך. ער קאנן ניכט ליעגען אונד
ניכט זיטצען, זאָנדערן שטיטצט זיך דערזעלבע אויף
דיא ארמע זיינעם סעקרעטערס אונד זיינעם קאמ-
מערדינערס, דאמיט ער אין „שטעהענדער האל-
טונג" בלייבען קאנן. יעטצט שטראָמען אבער
זעמטליכע מאגנאטען צור וואָהנונג דעם פערוואונ-
דעטען, אים זיך איבער דעססען בעפינדען צו ער-
קונדיגען. וואס אבער אם מערקווירדיגסטען איזט —
זעלבסט יאָהאנן אשבאָט, דער יא דאס ערסטע מאל
מיט אנגריפפען געגען דען יונגען גראפען איינטראט
אונד אן דעם גאנצען אונגליקע דיא הויפטשולד האט,
איך ער איזט אין דער וואָהנונג דעם גראפען ער-
שיענען, אים זיינע טהיילנאהמע צים אויסדריקע צו
בריגנען. דער פאלל האט אין דער גאנצען הויפט-
שטאדט דאס טיעפסטע בעדויערן הערפאָרגערופען.
— געסטערן אבענדס ערקלערטען דיא ארצטע, דאס
דער יונגע גראף אינבעדינגט פערלאָרען זייא. דא
איינע רעטטונג ניכט מאָגליך. מאן ערוואַרטעטע
דענן אויך יעדען איינגענבליק דען איינטריטט דעם
טאָרעס. נאך מיטטערנאכט וואורדע דעמזעלבען
געגען אללע ערוואַרטונגען פלאָטצליך בעססער, אונד
מאן שאָפפטע נייע האָפפנונג פיר זיינע גענעזונג.
גראף שטעפאן קאראָלי האט דיא הויפטשטאדט
פערלאססען. דאס געריכט לאנגטע איהם יעדאָך
פאָרלייפיג אויך אָהנעדיעז ניכטס טהון, דא ער מיט-
גליעד דעם אָבערהויזעס איזט. וועלכעס דארייבער
צו בעשליעסען האט, אָב דערזעלבע דעם געריכטע
אויסגעליעפערט ווערדען זאָלל אָדער ניכט!
(דער קאָניג פאָן באיערן *)
אונד זיין סעקרעטער.) קאָניג לודוויג
פאָן באיערן גאלט זייט יע אלס זאָנדערלינג. ער האט
אים יאהרע 1864 דען טהראָן בעשטיעגען, אָהנע זיך
יעדאָך אים דיא רעגיערונגס-געשעפטע פיעל צו קימ-
מערן, זיין הויפט אימגאנג איזט בלאָס מיט דעם
בעריהמטען מוזיקער, פראָפעססאָר וואגנער, אין
דעססען געזעללשאפט ער צייט אונד געלד פער-
שווענדעט. ער וואר דער ערסטע, דער דען אנטראג
שטעללטע, דאס דער קאָניג פאָן פרייסען דען טיטעל
„קאיזער דעם דייטשען רייכעס" אננעהמע. אנדערע
דייטשען פירסטען אונד קאָניגע שטרייבטען זיך לאנגע
געגען דיעזען פלאן, וויל זיא יא הירדורך איינען
בעדייטענדען טהייל איהרער זעלבסטשטענדיגקייט
פערליערען מיסטען. אבער קאָניג לודוויג, דעם דאס
רעגיערען זייט יע צווידער וואר, וואללטע עבען,
דאס איין אנדערער איהם איינען טהייל דער רעגיע-
רונגס-זאָרגען אבנעהמע. דעסהאלב שטיממטע ער
דאפיר, דאס דער קאָניג פאָן פרייסען דען טיטעל
„קאיזער דעם דייטשען רייכעס" אננעהמע, וואָדורך
נאמענטליך דאס מיליטער- אונד קריעגס-וועזען
פאָן גאנץ דייטשלאנד דען איינצעלנען קאָניגען אונד
פירסטען אבגענאָממען, אונד אין דיא הענדע דעם
דייטשען קאיזערס געלעגט וואורדע. איבער דיעזען
זאָנדערבארען קאָניג שרייבט נון דיא „אללגעמיינע
איינסבורגער צייטונג" פאָלגענדעס: „קאָניג לודוויג
שייעמט געוויאהנליך דיא נעבטע דורך. ער געהט
ערסט אין פריהער מאָרגענשטונדע צו בעטטע אונד
פערשלאפט זאָ דען גראָססטען טהייל דעם טאגעס.
אָפט פאללט עס איהם אין דער מיטטערנאכט-
שטונדע וועהרענד דעם זינגענס אונד טאנצענס איין,
דאס ער דענן דאָך מיט זיינען מיניסטערן איבער
דיעזען אָדער יענען געגענשטאנד שפרעכען זאָלל-
טע. דא ווערדען דיא ארמען מיניסטער אוים דער
רוהע געשטאָרט, דיא זיך שנעלל אין איהרע קליי-
דער ווערפען מיססען, אים אונפערציגליך ביא זיינער
מאיעסטעט ערשיינען צו קאָננען. דאס מערקווירדי-
גע הירביא איזט, דאס אין זיינעם עמפפאנגס-צימ-
מער איינע „שפאנישע וואנד" איינגעשטעללט איזט,
הינטער וועלכער דער קאָניג שטעהט, וועהן ער מיט
זיינען מיניסטערן שפריכט. ער האלט עס אינטער
זיינער ווירדע, דאס דיא מיניסטער איהן „אויג אים
אויג" זעהען זאָללען. דאס שאנסטע הירביא איזט,
דאס דער קאָניג ביא זאָלכער געלעגענהייט אימ-
מער פליכט, זיך דאס קאָפפ-האאר צוזט אונד אים
ערגער דען הוט צו באָרען וויירפט. ער שפרינגט צאָר-
ניג אויף אונד אב אונד רופט פאָרטוועהרענד:
„איך האבע קיינע צייט, מיך אין יענע צו ערהאָ-
לען; איך האבע ניכט איינמאל צייט, מיין געבעט
צו פערריכטען, דא דיא רעגיערונגס-געשעפטע מיך
ערדריקען!" דיא מיניסטער לעכעלן נאטירליך איבער

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(63-טע פאָרטזעטצונג.)

קארל .V וואר גערארע זעהר שלעכטער לוינע אונד
צאָרניג בעפאהל ער: „לאסט דיא יודען איינטרעטען!"

שלמה מלכו אונד דוד ראובני וואורדען פאָר דען
קאיזער געפיהרט.

„וואס וואללט איהר?" פראגטע קארל שטרענגע.

„„מאיעסטעט! (שפראך ר' שלמה אין שפאנישער
שפראכע, זיך טיעף פערנייגענד) עס איזט איין נאָמליכעס
וואָרט, דאס איך אייער מאיעסטעט פאָרצוטראגען האבע.
נאָמט, דער הערר, האט מיר איינען ענגעל געשיקט, דער
מיך בעאויפטראגט האט, אייערע מאיעסטעט צו ביטטען, דאס
איהר מיינע ביידער, דיא יודען, זאממעלט אונד בערופעט
פאָן אללען ענדען דער ערדע, דאמיט זיא דיא טירקען בע-
קעמפפען, פאלעסטינא ערָאבערן אונד אונטער אייערער מא-
יעסטעט אין יידישעס רייך אין יערושאלעם בעגרינדען, דא-
מיט ווידער אויסגעהע דיא לעהרע פאָן ציאָן אונד דאס
וואָרט גאָטטעס פאָן יערושאלעם!""

„אונד דאס האט איין ענגעל גאָטטעס דיך געהייסען?"

„„דערזעלבע ענגעל, דער מיר דיא איבערשוועממונג
צו ראָם, דאס ערדבעבען צו ליססאבאָן אים פאָראויס פער-
קינדעטע."" —

„איך האבע דאפאָן פערנאָממען, קעננסט דוא אויך דען
יאָסעלמאנן, דען בעפעהלסהאבער דער דייטשען יודען?"

„„וויגען רוף האבע איך פערנאָממען; אייך האבע איך
אין פאסוי איין שרייבען פאָן איהם ערהאלטען.""

„אונד וואס האט ער דיר געשריעבען?"

„„ער באט מיך, פאָן מיינען פלאנען אבצושטעהען אונד
דיעזעלבען אייער מאיעסטעט ניכט פאָרצוטראגען.""

„אונד ווארום געהאָרכסט דוא זיינער ביטטע ניכט?"
(פראגטע דער קאיזער.)

„„איך מוס טהון, וואס גאָטט מיר בעפאָהלען.""

„דוא ביזט קיין דייטשער?"

„„איך בין אין ליססאבאָן געבאָרען.""

„וויא אלט ביזט דוא?"

„„27 יאהרע.""

„זאָ ביזט דוא אים יאהרע 1506 געבאָרען, אין איינער
צייט, אין וועלכער דיא יודען אין פאָרטוגאל ניכט מעהר
געדולדעט וואורדען?"

„„זאָ איזט עס, מאיעסטעט!""

„זאָ ביזט דוא אלס כריסט געבאָרען אונד געטויפט
וואָרדען! וויא זאָ ביזט דוא יודע?"

„„איך האבע מיך זעלבסט בעשניטטען.""

„אונד ווארום האסט דוא דאס געטהאן?"

„„וויל דאס יודענטהום דיא וואהרהייט איזט, וויל
איין איינציגער גאָטט איזט דער שאָפפער דעם הימעלס
אונד דער ערדע, אונד איזראעל, זיין פאָלק. דעסהאלב בין
איך צים גלויבען מיינער עלטערן צוריקגעקעהרט, דען דיעזע
געצוואונגענער וויזע פערלאססען האטטען.""

„זאָ ביזט דוא איין אבטריניגער מאראננע אונד גע-
האָרסט פאָר דאס געריכט דער אינקוויזיציאָן."

דאנן ווענדעטע זיך דער קאיזער אן דיא אנוועזענדען
דיענער אונד שפראך קאלט אונד רוהיג: „פיהרעט דיא ביי-
דען אין דאס געפענגניס אב!"

„„מאיעסטעט! (ריעף מלכו) איך האבע איינען שוטצ-
בריעף דעם פאפסטעס!""

דער קאיזער האָרטע ניכט אויף איהן; מלכו אונד
ראובני וואורדען ערגריפפען, מיט קעטטען געבונדען אונד
אינס געפענגניס געוואָרפען.

„אלס דיא ביידען אבגעפיהרט וואָרען, זאגטע דער
קאיזער צו זיינעם קאנצלער גראנוועללא: „איין קלוגער,
פערנינפטיגער מאנן איזט יאָסעלמאנן; ער האט זיך פאָן דיע-
זעם שווערמער אונד טרייטער ניכט פערפיהרען לאססען."

ר' שלמה מלכו אונד דוד ראובני שמאכטעטען לאנגע
אין דעם געפענגניססע. דער קאיזער ליעס זיא מיט זיך נאָך
איטאליען שלעפפען. אין באָלאָגנא וואורדע ר' שלמה פאָר
דאס אינקוויזיציאָנס-געריכט געשטעללט אונד פאָן דיעזעם
צום פייערטאָדע פעראורטהיילט.

אונטער דעם צוזאממענלויפע איינער צאהללאָזען
מענגע וואורדע ר' שלמה צום טאָדע געפיהרט. מאן האטטע
איהם מיט איינעם קנעבעל דען מונד פערשטאָפפט, אום
איהן צו הינדערן, צו דער מענגע צו שפרעכען, וויל מאן
זיינע הינרייסענדע בערעדזאמקייט פירכטעטע. וועגן ער דיא
מאכט געהאבט העטטע, אן דאס פאָלק איינע רעדע צו
האלטען, זאָ וועריע זיכער דאס פאָלק פיר איהן בעגייסטערט
אונד העטטע איהן געוואלטזאם בעפרייט. דארום וואורדע
ער צום שווייגען פעראורטהיילט.

רוהיג אונד גאָטט-ערגעבען וואר ר' שלמה מלכו אים
בעגריפף, דען שייטערהויפען צו בעשטייגען, אלס איין בע-
אמטער דעם קאיזערס ערשיען, אונד דען „קנעבעל" אוים
דעם מונדע דעם אונגליקליכען פעראורטהיילטען צו ענט-
פערנען בעפאהל.